

Arkeol. 39/17.10.2013

Lieto Viinämäki

Käytöstä poistetun hautausmaa-alueen arkeologinen inventointi 2013

1.8.2013

Helga Lähdemäki

Nautelankosken museo

Nautelankoskentie 40

21360 Lieto As.

Tiivistelmä

Liedon paikallismuseona toimiva kulttuurihistoriallis-arkeologinen Nautelankosken museo toteutti vuosina 2012-2013 arkeologisen kokonaisinventoinnin Liedon Viinamäen käytöstä poistetun hautausmaan alueella. Inventointityö johtui asiakaspalvelupyynnönä alkaneesta tutkimuksesta, jonka yhteydessä kävi ilmi kohteella mahdollisesti sijaitseva ennestään tuntematon historiallisen ajan muinaisjäännös. Viinamäen hautausmaa on ollut Liedon seurakunnan käytössä vuosina 1890-1907, jonka jälkeen sinne hautaaminen lopetettiin. Hautausmaaksi alun perin lohkotusta tontista vain osa ehdittiin ottaa hautauskäyttöön ennen alueen hylkäämistä. Muu osa säilyi maanviljelyskäytössä ja muuntui sittemmin joutomaaksi. Ennen hautausmaaksi ottamista alueelta purettiin kaksi torppaa, joista toisen mahdolliset rauniot dokumentoitiin vuoden 2013 inventoinnissa ensimmäistä kertaa.

Inventointityön ohella alueelta otettiin kolme maanäytettä, joista tehtiin makrofossiilianalyysi. Tutkimuksen suoritti makrofossiilitutkimukseen erikoistuva arkeologian opiskelija fil.yo Noora Savunen Helsingin yliopistosta. Analyysin päätarkoituksena oli kartoittaa humalan (*humulus lupulus*) esiintymistä alueella ja siten selventää paikan Viinämäki-nimen alkuperää. Näytteistä ei löytynyt viitteitä humalasta.

Kansikuva: Viinamäen hautausmaan porttiin kiinnitetty nimikyltti. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8596)

Sisällysluettelo

1. Rekisteritiedot.....	4
2. Kohteen sijainti kartalla.....	6
3. Tutkimushankkeen esittely.....	8
4. Kohteen taustaa.....	10
5. Vuoden 2013 inventoinnissa havaittua.....	16
6. Alueen ennestään tunnetut kohteet.....	21
7. Vuoden 2013 inventoinnissa havaitut uudet kohteet.....	31
Liite 1. Lieto Viinämäki. Kasvimakrofossiilitutkimus 2013. Noora Savunen.....	41

Käytetyt lyhenteet:

DA: Kansallisarkiston digitaaliarkisto

Lsa: Liedon seurakunnan arkisto

Mmh: Maanmittaushallitus

NKM: Nautelankosken museo

TMA: Turun maakunta-arkisto

1. Rekisteritiedot

Nimi	Viinimäen hautausmaa
Kiinteistötunnus	423-410-2-92
Ajoitus	Historiallinen
Tutkimuksen laatu	Kokonaisinventointi
Kenttätöiden vastuullinen johtaja	Helga Lähdemäki, tutkija, Nautelankosken museo
Kenttätöaika	12.10.2012, 19.10.2012, 22.3.2013, 18.5.2013, 23.5.2013
Kunta	Lieto
Kylä	Hyvättylä
Maanomistaja	Liedon seurakunta, Hyvättyläntie 17, 21420 LIETO
Peruskarttalehden nro	Yleislehtijako 104410E1, TM35 lehtijako L3413E2
Aikaisemmat löydöt	-
Tutkimushistoria	-
Valokuvat	Nautelankosken museon kokoelmat, NKM/va/8594-8630, NKM/va/9301-9319, NKM/va/11815-11862
Löydöt	NKM/es/1344-1346
Raportti	Alkuperäinen: Nautelankosken museo. Kopiot: Museovirasto, Turun museokeskus, Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto.
Lähteet ja kirjallisuus	<u>Digitaaliarkisto: Liedon seurakunnan arkisto</u> -Pää- ja rippikirjat 1805-1859 (I Aa:13 – I Aa:21) -Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma), Pitäjänkartasto, Lieto 1044 10. <u>Liedon seurakunnan arkisto</u> -Pitäjänskokousten pöytäkirjat 1868-1924

Mansikkaniemi, Luoto & Hiltunen: Liedon historia 1 – aikojen alusta vuoteen 1809. Julkaisijat Liedon kunta ja seurakunta. Kirjapaino Grafia Oy, Turku 1988.

Suistoranta, Kari: Liedon historia 2 – vuodesta 1809 nykypäiviin. Julkaisijat Liedon kunta ja seurakunta. Kirjapaino Grafia Oy, Turku 1988.

Teppo-Pärnä, Viri: Pälkkiaita – vaali pihaperinnettä! Kulttuurimaisemanhoito-projekti, Lounais-Suomen ympäristökeskus ja Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistys ry.

[<http://www.vsperinnemaisemat.net/Palkkiaita.pdf>]

Turun maakunta-arkisto: Liedon seurakunnan arkisto

-Pitäjänskokousten pöytäkirjat 1839-1867 (II Caa:4)

-Kuolleiden ja haudattujen luettelot (I F:6 – I F:8)

2. Kohteen sijainti kartalla

Kuva 1. Liedon kirkonseutu
karttaotteella.
(© Maanmittaushallitus 2010)

Kuva 2. Viinämäen
hautausmaa peruskarttaotteella.
(© Maanmittaushallitus 2010)

3. Tutkimushankkeen esittely

Nautelankosken museo on Liedon kunnan museotoiminnasta vastaava kulttuurihistoriallis-
arkeologinen museo, jonka yhtenä painopisteinä on aktiivinen lietolaisen kulttuurin tallettaminen ja
tutkimus. Kulttuuriperintöä taltioiva, jatkuvasti karttuva arkisto on vapaasti kaikkien käytettävissä.
Tutkimuksin saatavaa tietoa pyritään välittämään eteenpäin muun muassa näyttelyiden ja opastusten
avulla. Yhtenä lietolaiseen kulttuuriperintöön kuuluvan hautausmaakulttuurin esittelymuotona ovat
toimineet museon järjestämät opastetut kävelykierrokset. Näistä toisella tutustutaan Liedon
kirkkoon sekä kirkkomaahan ja toisella hautaamisen kulttuurihistoriaan alkaen kivikaudesta ja
päätyen Liedon nykyiselle Keisvuoren hautausmaalle. Hautausmaat ja kuoleman kulttuurihistoria
ovat museontyöntekijöiden kokemusten mukaan suuresti kiinnostaneet ihmisiä ja siksi museo pyrkii
jatkuvasti kasvattamaan tietojaan aiheesta. Uuden tutkimuksen myötä voidaan tarjota informaatiota
myös niille, jotka ovat jo tutustuneet kaikkeen aikaisemmin tarjolla olleeseen tietoon.

Vuonna 2012 Nautelankosken museolle esitettiin tiedustelu Liedon Viinamäen hautausmaan nimen
alkuperästä. Nimihistoriaa ei ollut aikaisemmin selvitetty, joten asiakaspalvelutehtävä aloitti
museolla aiottua laajemman tutkimushankkeen. Hautausmaan nimen alkulähdettä etsittäessä
historiallisista lähteistä selvisi alueella mahdollisesti sijaitsevia ennestään tuntemattomia
arkeologisoituvia kohteita. Näiden suojelemiseksi Liedon arkeologiseen tutkimukseen perehtynyt
Nautelankosken museo päätti suorittaa alueella samassa yhteydessä myös arkeologisen
inventoinnin. Hankkeen taustatutkimusta tehtiin muun museotyön ohella syyskaudella 2012 ja
samassa yhteydessä vanhalle hautausmaalle tehtiin tarkastus- ja dokumentointikäynnit 12.10. ja
19.10.2013. Tässä yhteydessä tutkittiin alustavasti maastossa näkyvät kiinteät
kulttuuriperintökohteet sekä etsittiin vanhan hautausmaan alkuperäiset rajat, jotka ovat nykyisin
havaittavaa aluetta huomattavasti laajemmat. Tutkimustyötä jatkettiin kevätkaudella 2013. Syksyllä
dokumentoitujen kohteiden paikkatiedot mitattiin kenttätarkastusmatkalla 22.3.2013 Garmin II+ -
laitteella kunkin kohteen keskeltä. Hautausmaan itäpuolella sijaitsevan torpan raunioiden
dokumentointi suoritettiin lumen sulamisen jälkeen 18.5.2013. Kenttätyöt viimeisteltiin 23.5.2013,
jolloin alueelta otettiin makrofossiilinäytteitä alueen vanhan kasvillisuuden kartoittamista varten.

Arkeologisen inventoinnin ohella alueelta tehtiin pienimuotoinen makrofossiilitutkimus, jonka
tarkoitus oli selvittää alueella mahdollisesti aikanaan kasvatettua humalaa. Tutkimus perustui
epäilyyn, että nimi Viinämäki olisi voinut johtua alueella sijainneesta Kyöstilän talon
humalatarhasta. Nykyisen hautausmaa-alueen itäpuoleiselta pellolta otettiin tässä yhteydessä kolme

maanäytettä, kukin 20-25 cm syvyydeltä. Näytteidenottopaikat sijoiteltiin hajalleen alueelle siten, etteivät ne olleet liian lähellä hautausmaata, kalustohuoneen rauniota tai torpan rauniota. Humalaa tiedetään laitetun vainajien arkkuihin estämään kalman hajua, joten sen esiintyminen lähellä käytettyä hautausmaata ei välttämättä kerro humalan viljelystä. Kalustohuoneen raunion vieressä maa-aines on purkamistöiden yhteydessä sekoittunutta. Torpan raunion läheisyydessä maassa esiintyy makrofossiiliaineistoa, joka periytyy torpan asutuksen ajalta. Näin ollen näytteidenottopaikat pyrittiin sijoittamaan jäljelle jääneen joutomaa-alueen eri puolille. Makrofossiilianalyyseissä (Liite 1) ei ilmennyt humalan esiintymistä alueella, joten Viinämäkinimen alkuperä ei tältä osin vahvistunut. Sen sijaan näytteistä poimittiin talteen joitakin lasin- ja keramiikan kappaleita, jotka mahdollisesti liittyvät alueen aikaisempaan asutukseen. Löydöt luettelointiin Nautelankosken museon kokoelmiin.

Inventointiryhmä kiittää tutkimuksessa avustamisesta Turun yliopiston arkeologian oppiainetta ja erityisesti assistentti Juha Ruohosta neuvomisesta kartta-aineistojen hyödyntämisestä inventointityössä, arkeologi Jouko Pukkilaa lukuisista neuvoista tutkimuksen eri vaiheissa sekä arkeologi Santeri Vanhasta ja arkeologian opiskelija Noora Savusta makrofossiilianalyyseihin suorittamisesta.

4. Kohteen taustaa

Liedon asutus on alkanut jo kampakeraamisella kivilaudella, josta se on eri kulttuurien myötä jatkunut aina nykypäivään saakka. Nykyisen kunnan keskustan alue on syntynyt viimeistään keskiajalla, jolloin Liedon seurakunta rakennutti kirkon Aurajoen rantaan lähelle vilkkainta asutusta. Keskiajalta 1700-luvulle vainajat haudattiin kirkon alle tai kirkkomaahan, 1800-luvun puoliväliin saakka lähes poikkeuksetta kirkkomaalle. Vuosisadan lopulla kirkkomaalla oli käynyt ahtaaksi, eikä Suomea hallinnoiva senaatti antanut seurakuntalaisille lupaa laajentaa hautausmaataan jokivarteen. Tästä aiheutui tarve saada uusi maa-ala hautausmaaksi.

Lähellä kirkkoa sijaitsivat Kyöstilän ja Pappilan tilat, joiden maista päädyttiin lohkaisemaan erillinen maa-ala uudeksi hautausmaaksi. Asiaa selvittämään oli asetettu toimikunta, joka eri vaihtoehtoja punnittuaan päätyi esittämään uudeksi hautausmaaksi ”niin kutsuttua Wiinamäen paikkakuntaa”. Kyseessä oli Liedon Hyvättylän kylän Kyöstilän taloon kuuluvalla maalla sijaitseva Wiinamäen torppa, joka oli perustettu 50 vuotta aikaisemmin. Torpan syntyyn vaikuttivat lähinnä inhimilliset tekijät, eli kylän asukkaiden elämänvaiheet. Kyöstilän talon tytär Maja Stina Johansdotter sai vuonna 1833 aviottoman Gustaf-pojan. Viitisen vuotta myöhemmin isänsä kuoleman aikoihin, vuonna 1839, hän meni naimisiin naapuritalo Mikolan rengin pojan Henrik Johanssonin kanssa. Nuorelle perheelle lohkaistiin Kyöstilän talon maista torpan paikka, joka heidän muuttaessaan vuonna 1840 sai nimen Wiinämäki. Henrikin ja Maja Stinan perhe asui torpassa 13 vuotta, jona aikana talouteen ehti syntyä 6 lasta. Vuonna 1853 Maja Stina kuoli lapsivuoteeseen ja samana vuonna torppari Wiinämäki meni uudelleen naimisiin piika Gustava Saxfeldtin kanssa. Henrik Johansson itse kuoli tuberkuloosiin vain viisi vuotta myöhemmin, vuonna 1859, jonka jälkeen hänen leskensä meni uusiin naimisiin ja muutti pois torpasta vuonna 1861. Leski Gustavan poika asui torppaa vuoteen 1864 saakka. Torppari Wiinamäen aikaisemmasta liitosta syntyneistä lapsista eloonjääneet olivat tähän mennessä kaikki muuttaneet pois, nuorimmainen Turkuun vuonna 1846.

179	Juonpala torppa. Gustaf barn Christian Wilhelm	-	6. 6.	Slag	a.	
1817	Kuikkala Mattila B= Jakob barn August Anshelm	-	10.	Langforn	a.	6.
1820	Kuikkala, Strandtor Anders barn Emerentia	.	7. 2.	Kuikkala	o.	u.
1821	Tokkola, Tuuska g= auftällare maka Maria Matta	75.	2. 27.	Älderdoms. 1.	o.	ku
1821	6. Hindala Pöytäli drungen Matti Mattafors dödfoddas barn	-	-	-	-	-
1821	6. Tootala Pöytäli drungen Jakob Mattafors barn Olga Mattilda	-	2. 10.	Slag	a.	6.
1821	9. Käkkylä, Tuomola Inhyres pigan Kaife Anders	74.	8. 28.	Älderdoms	o.	6.
1821	Leinakkala, Ylläis Konekustren Eira Anders	53.	6. 13.	Langfot	g.	3. 10.
1821	Kuikkala, Juokola g= Konein Anders Andersson	74.	9. 27.	Älderdoms	g.	3. 10.
1821	Tunkamäki, f. s. auftällare Henrik Konekofon	53	10. 20.	Stattenfot	g.	6.
1821	Kuikkala, Wiinämäki torpp. Henrik Johansson	48	3.	Langfot	g.	6.
1821	Älderdoms, Siguli Konein Jakob Jakobson (Käikkälä förtäckning till torppa)	57	9. 24.	Stattenfot	g.	2. 10.

Kuva 3. Liedon kuolleiden luettelosta vuodelta 1859 selviää Wiinämäen torpparin kuolinpäivä ja -syy. (DA:Lsa)

Wiinämäen torppa ei kuitenkaan autoitunut sen ensimmäisten asukkaiden lähdettyä, vaan tilalle muutti jo vuonna 1863 uusi torppari Gustaf Wilhelm Snellman vaimonsa Amalia Johansdotterin ja heidän poikansa Frans Wilhelminkin kanssa. Uusi torppariperhe ehti kuitenkin asua tonttiaan vain kaksi vuotta, sillä jo vuonna 1865 Gustaf Wilhelm kuoli hankin tuberkuloosiin, jonka jälkeen leski ja poika muuttivat Tammelaan seuraavana vuonna.

Torpassa on varmuudella asuttu tämän jälkeenkin. Ajan tavan mukaan talon nimi seurasi isäntää, joten Johan Henricssonin kuoltua torpan nimi on siirtynyt eteenpäin myös tuleville isännille. Näin Wiinämäki-nimitys jäi käyttöön torpan kulloistenkin asukkaiden nimeksi. Vuonna 1889, ennen perustettavan hautausmaan sijainnin lopullista päättämistä oli kirkonkokouksissa ollut puhetta valita käyttöön Kyöstilän talon maata. Kokouspöytäkirjoihin merkittiin myös, että tässä tapauksessa paikalta piti siirtää pois tontilla sijaitseva "Wiinämäen tölli". Nimitys viittaa torpan rakennusten huonoon kuntoon, mikä kävisi hyvin kyseeseen, kun puhe oli luultavasti alkuperäisestä vuoden

1840 rakennuksesta, jolla oli siis ikää jo 50 vuotta. Maakaupan ratkettua työn suorittamista pyydettiin ensin Wiinamäeltä itseltään, mutta hän vaati työstä liian suureksi katsottua 400 markan korvausta. Niin ollen kirkonkokous päätyi antamaan työn urakalla tehtäväksi. Minne ja milloin tarkalleen Wiinamäen torppa siirrettiin, ei kirkonkokouksen pöytäkirjoista tai muista asiakirjalähteistä selviä.

Sen sijaan myöhemmin, samana vuonna 1890 senaatti antoi päätöksen, jonka mukaan myös kirkonvartija Kustaa Kinellin torppa on liian lähellä uutta hautausmaata. Kyseessä oli Liedon Hyvättylän kylän Pappilan tilan mailla sijaitseva verovapaa torppa, jossa olivat asuneet kirkonvartija Mickel Kinell vaimonsa Vilhelminan ja poikansa Kustaan kanssa. Mickel Kinell kuoli vuonna 1867, jonka jälkeen hänen leskensä ja poikansa Kustaa perheineen jatkoivat torpan asuttamista. Kustaa seurasi isäänsä ensin viransijaisena ja vuodesta 1869 lähtien virkaan valittuna kirkonvartijana. Näin heidän asumisoikeutensa kotitorpassa säilyi muuttumattomana. Myös Kinellin torppa päädyttiin purkamaan ja siirtämään uudelle paikalle, Kömin sepän asumuksen lähelle.

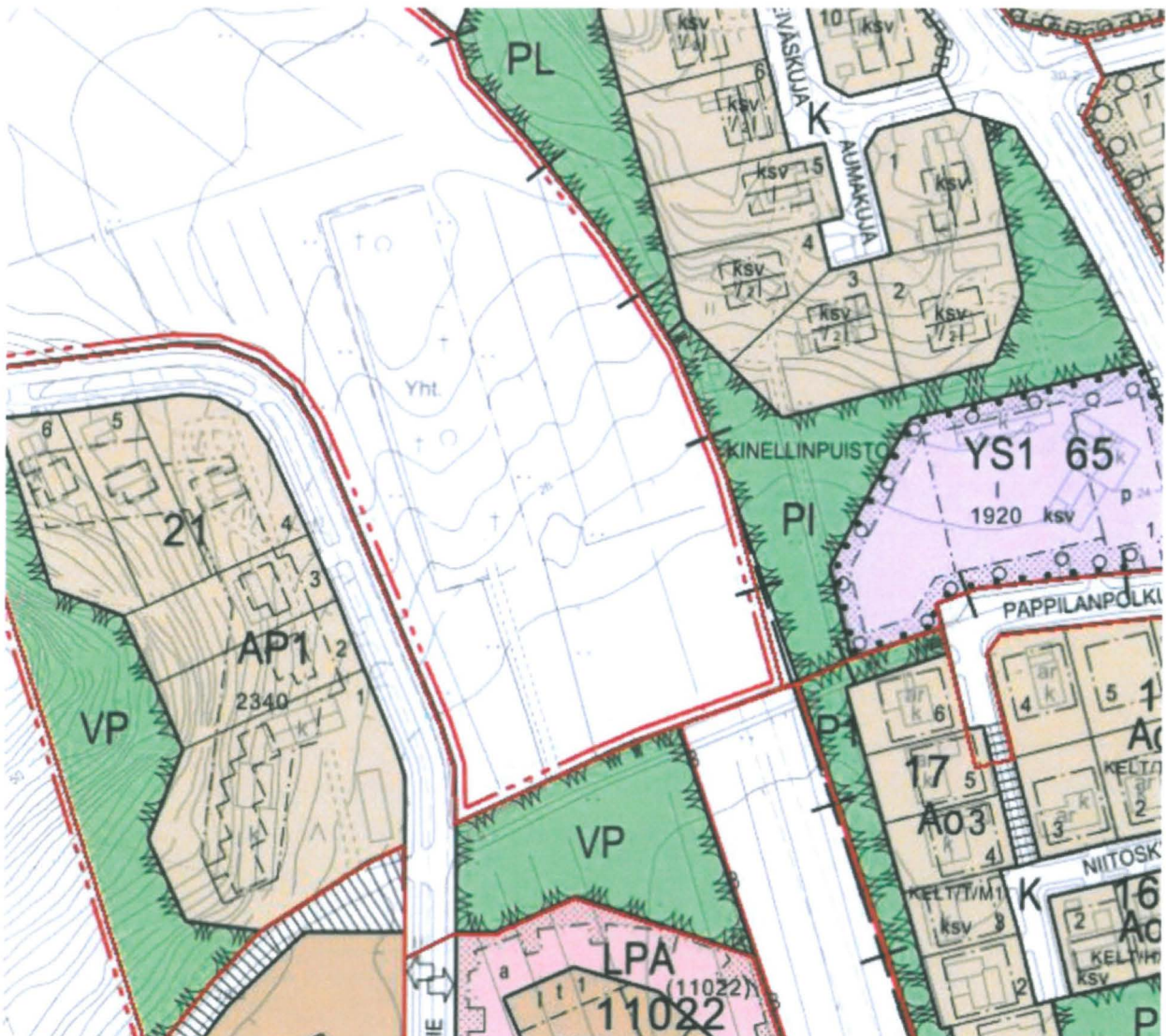
Uuden hautausmaan hankkiminen päätettiin kustantaa perimällä jokaiselta yli 16-vuotiaalta mieheltä 1 mk ja naiselta 50p. Vain muutamat torpparit vastustivat päätöstä, eikä heidän valituksensa muuttanut asian ratkaisua. Hautausmaalle alettiin heti sen perustamisen yhteydessä ajaa santaa maan kuivattamiseksi ja tätä työtä jatkettiin aina hautausmaan käytöstä poistamiseen saakka. Lietolaiset kokivat sannanajon työlääksi, eivätkä kertoman mukaan muutenkaan tunteneet etäällä kirkosta sijaitsevaa uutta hautausmaata omakseen. Jo vuonna 1900 kirkonkokous totesi, että lietolaiset käyttäisivät mieluummin kirkolla sijaitsevaa hautausmaata ja päättikin anoa senaatilta lupaa sen uudelleen käyttöön ottamiseksi. Vuoden kuluttua tämä lupa saatiin ja valmistelut päästiin alkamaan. Vuonna 1903 pakkolunastettiin hautausmaan laajennusalue läänin kuvernöörin määräyksellä ja jo vuonna 1905 työ oli niin pitkällä, että Wiinamäessä sijaitsevalta uudelta hautausmaalta ajettiin ylimääräinen hiekka kirkolle. Samalla päätettiin korjata käytöstä jäävää uutta hautausmaata rajaava pälkkiaita ja rakentaa uusi leikkaushuoneen sivuun. Kyöstilältä ostettu maa-ala päätettiin antaa vuokralle, sillä hautausmaan jäädessä pois käytöstä sitä ei tulnaisi enää tarvitsemaan. Näin tehtiinkin heti vuoden 1906 maaliskuussa, kun Wiinamäessä sijaitsevan hautausmaan käyttämätön osa vuokrattiin kirkonvartija Kustaa Kinellille. Vuoteen 1907 mennessä uusi hautausmaa oli hylätty käytöstä lietolaisten siirryttyä hautaamaan vainajansa vanhaan hautausmaahan.

Kuva 4. Ilmakuva kiinteistöjaotuksella osoittaa Viinamäen hautausmaan rajat selkeästi vielä yli 100 vuotta käytön loppumisen jälkeen. Nelikulmainen tontti jakautuu kuvassa kahteen osaan, joista läntinen on nykyisin puistoksi muutettua entistä hautausmaata ja itäinen käyttämätöntä joutomaata. Tammikuussa 2013 nämä kaksi tonttia yhdistettiin jälleen yhdeksi kokonaisuudeksi. Keskellä tontin eteläreunaa sijaitsee kalusto- ja leikkaushuoneen raunio, kiinteistörajoissa juuri polkumaisen kapean kannaksen kohdalla. (© Maanmittaushallitus 2010).

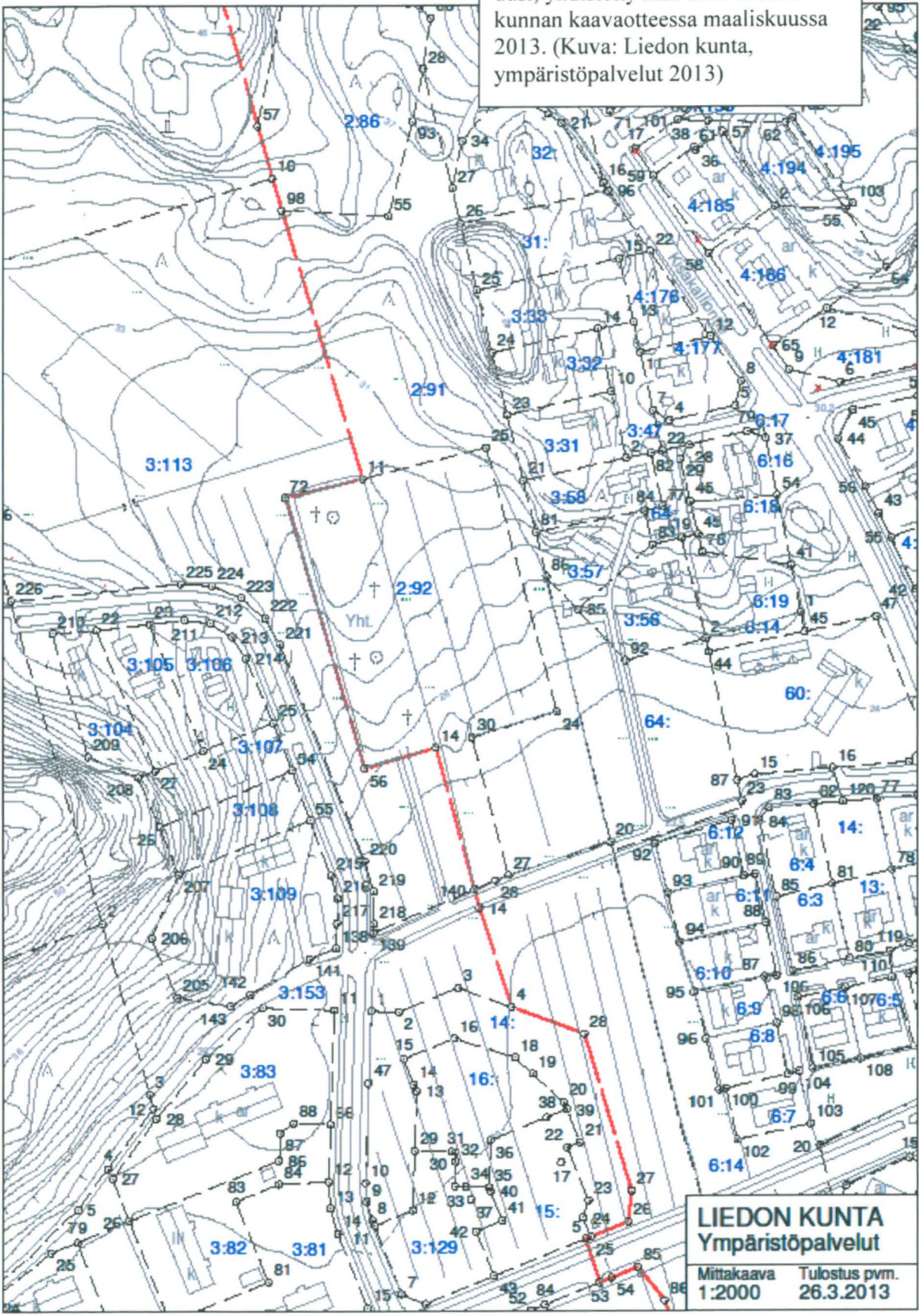
Nimitystä Viinamäen hautausmaa käytetään ensimmäistä kertaa kirkonkokouksessa vuonna 1912, jolloin seurakunta pohti omistusoikeuttaan Kyöstilän talolta lunastettuun maa-alueeseen. Seuraavana vuonna 1913 seurakunta käsitteli Viinamäen hautausmaalla sijaitsevaa kalusto- ja leikkaushuonetta, joka piirilääkärin määräyksen mukaan oli joko korjattava tai purettava. Kirkonkokous ei päässyt asiassa yksimielisyyteen ja lopulta asia päätettiin jättää Liedon kunnan päätettäväksi. Perusteena tähän käytettiin kalustohuoneen rakentamista aikoinaan yhteistyössä kunnan kanssa. Seurakunta totesi, ettei se enää tarvinnut kalustohuonetta ja niin ollen kunta saisi korjata tai purkaa rakennuksen päätöksensä mukaisesti. Seurakunnan arkiston Viinamäkeä hautausmaana koskevat tiedot loppuvat kalustohuoneen osalta tähän, eikä maa-alueella näyttäisi olevan toimintaa ennen 1930-lukua. Tuolloin käytetty hautausmaa muutettiin puistoksi, joka

kuitenkin sittemmin kohtasi ilkeävaltaa. Tultaessa 1990-luvulle alueen hautamuistomerkkejä turmeltiin ja kaadettiin enenevässä määrin, jonka johdosta seurakunta lopulta päätyi poistamaan ne alueelta. Ennen hautakivien ja -ristien poistamista vuonna 1997, ne valokuvattiin ja kuvat talletettiin Liedon seurakunnan arkistoon. Vuonna 2013 hautausmaa-alueen rajat tarkistettiin ja sen eri osat yhdistettiin. Samalla nimitys Viinämäki vaihdettiin nimeen Viinimäki.

Kuva 5. Liedon kunnan kaavoituskartta Viinamäen eli Viinimäen hautausmaasta. (Kuva: Liedon kunta, kaavaotteet, kaavayhdistelmä [<http://www.ahiplan.airix.fi/paikkatieto/lieto/kartta.psp?kartta=lieto>])

Kuva 6. Viinimäen hautausmaan uusi, yhdistetty maa-alue Liedon kunnan kaavaotteessa maaliskuussa 2013. (Kuva: Liedon kunta, ympäristöpalvelut 2013)

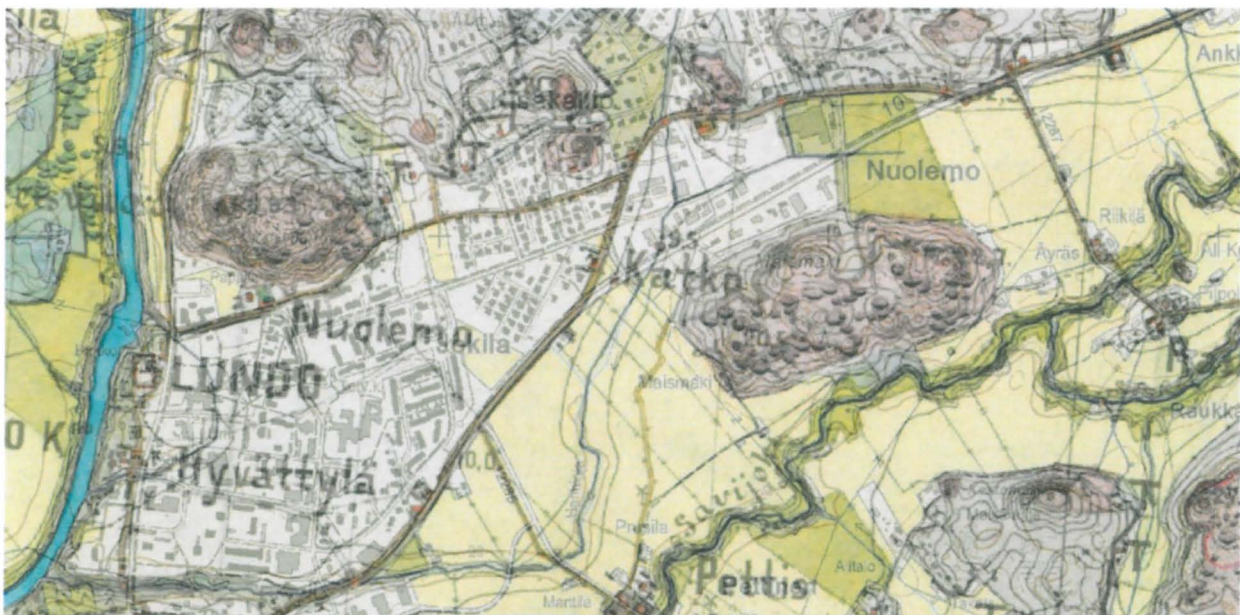
5. Vuoden 2013 inventoinnissa havaittua

Kuva 7. Vuoden 1880 senaatinkartalle on merkitty kaksi torppaa juuri nykyisen Viinamäen hautausmaan kohdille. (Digitaaliarkisto 2012).

Liedon Hyvättylän kylän alueelta piirretty senaatinkartta vuodelta 1880 osoittaa nykyisen Viinamäen hautausmaan alueella sijainneen kaksi eri torppaa. Historiallisten lähteiden mukaan näistä toinen on Kyöstilän torppari Wiinamäen ja toinen kirkonvartija Kustaa Kinellin torppa. Kirjallisten lähteiden perusteella ei ole mahdollista selvittää, kumpi torpista on purettu kokonaan ja kummasta on jäänyt jäljelle raunio. Kirkonkokousten pöytäkirjojen pohjalta on kuitenkin mahdollista tehdä tulkintoja siitä, että Wiinamäen torppa olisi sijainnut täsmälleen hautausmaaksi käytetyllä alueella ja siitä olisi sen johdosta purettu kivijalkakin. Sen sijaan kirkonvartija Kustaa Kinellin torpan tiedetään sijainneen liian lähellä kalustohuonetta, joten senaatti määräsi sen purettavaksi. Näin ollen hautausmaaksi lohkotulla alueella sijaitseva raunio voisi hyvin todennäköisesti olla Wiinamäen torpan alkuperäinen paikka. Kinellin torppa olisi näin voinut sijaita joko Wiinamäen torpasta hieman lounaaseen päin, tai vaihtoehtoisesti jonkin verran itään. Hyvin lähellä Viinamäen hautausmaata, vain hieman siitä itään, sijaitsee Liedon Kinellinkuja. Paikkakuntalaisten muistitiedon mukaan kuja on saanut nimensä Kinellin mammosta, joka valmisti asumuksessaan tupakkaa. Muistitieto ei kuitenkaan kerro, onko kyse kirkonvartija Kustaa Kinellin sukulaisista alenevassa polvessa.

Kuva 8. Asemoimalla vuoden 1880 venäläinen topografikartta vuoden 2010 ilmakuvan päälle nähdään, kuinka Aurajoki sekä suurimmat tiet seuraavat vanhoja reittejään. Viinamäen hautausmaalle ja sen lähelle sijoittuvat kaksi torppaa, kuten historialliset lähteet antavat ymmärtää. (© Maanmittaushallitus 2010, Digitaaliarkisto 2012).

Nykyisen ilmakuvan päälle asemoitua vuoden 1880 karttaa tarkastelemalla Wiinamäen alueella sijaitseva torppa näyttäisi sijoittuvan nykyisen hautausmaan itäreunaan melko lähelle kalustohuoneen rauniota. Hautausmaalta on vuoden 2007 kasvillisuusanalyysissä havaittu juuri näiltä sijoin viinimarjapensas, jonka kitukasvuinen jäännös löydettiin myös inventointiin kuuluneen tarkastusmatkan yhteydessä. Koska viinimarjapensaan istuttaminen hautausmaalle koristekasviksi vaikuttaa epätodennäköiseltä, on luultavaa, että kasvi joko periytyy vanhasta torpan puutarhasta tai on itänyt alueelle lintujen kuljettamana. Kartta-analyysi tukee vaihtoehdoista ensimmäistä.

Kuva 9. Lähikuvassa pitäjänkartasta näkyy torpan paikalle piirretty pieni peltoalue. Kyseessä lienevät torpan viljelysmaat. (DA:Mmh historiallinen kartta-arkisto, Lieto)

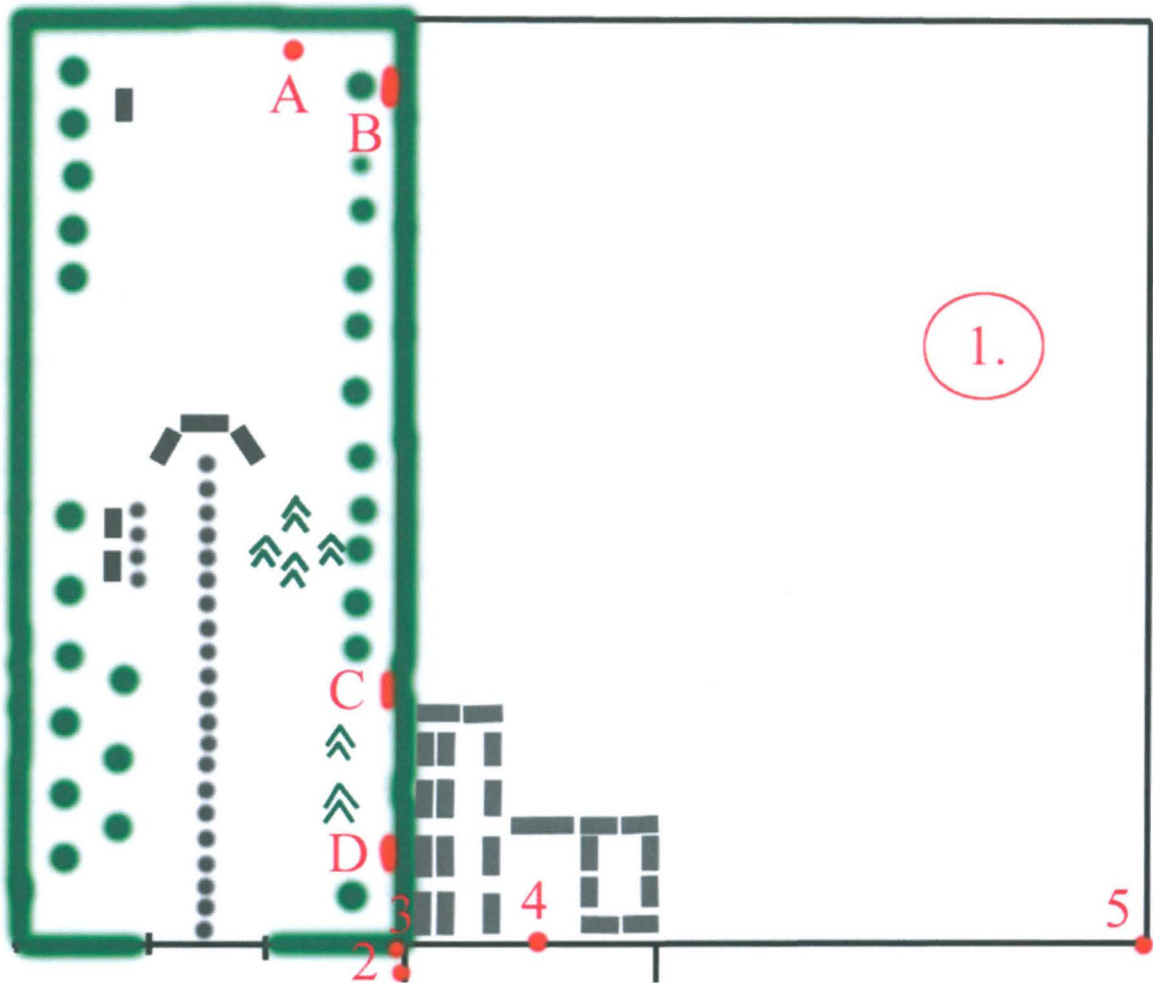
Kuva 10. Pitäjänkartan tonttirajauksessa näkyvät Pappilan ja Kyöstilän tilat, sekä ympyröitynä Viinamäen sijainti. (DA: Mmh historiallinen kartta-arkisto, Lieto)

Hautausmaa-alueita ympäröi tiheä pihtakuusi-aita, jonka eteläisen päädyssä keskellä on valuraudasta taottu portti ja ainoa virallinen kulkupaikka hautausmaalle. Länsireunalla hautausmaata kasvaa suorassa rivissä lehtipuita. Itäseinustalla on kahdessa kohtaa epävirallinen kulkuaukko, joita maastoon jääneestä kulumasta päätellen myös käytetään. Jälkimmäiset lienevät lähinnä lasten ja eläinten käyttämiä, sillä kuusiainan ulkopuolelta alkaa vaikeakulkuinen joutomaa, jolla ei ole polkuja. Aikaisemmin aluetta on kirjallisten lähteiden mukaan rajannut puusta rakennettu palkkiaita. Tämä oli Varsinais-Suomessa sängen tavallinen aitatyyppi, jossa viistotuista lankuista rakennettu aita tukeutuu kivisten tai puisten pylväiden muodostamaan riviin. Viinamäen hautausmaalla lienee käytetty puisia pystytolppia, sillä jälkiä kivitolpista ei ole havaittavissa nykyisen kuusiainan lomassa.

Kuva 11. Havainnollistava piirros pälkkiaidasta, jollainen lienee rajannut Viinamäen hautausmaata vielä 1900-luvun alussa. Teoksesta Pälkkiaita – vaali pihaperinnettä! (Teppo-Pärnä, s.1).

6. Alueen ennestään tunnetut kohteet

Kuva 12. Tarkentava kaavakuva (ei mittakaavassa) Viinamäen hautausmaan rakenteesta. Uusien vuoden 2013 inventoinnissa löytyneiden kohteiden sijainnit hautausmaahan ja kalustuhuoneeseen nähtynä on merkitty numeroin. Nautelankosken museon kasvillisuuskartoituksessa todetut tärkeimmät kasvit on merkitty kirjaimin. Puuston sijainti hautausmaa-alueella on merkitty kaavakuvaan silmämääräisesti.

- 1) Torpan raunio
- 2) Hautakiven jalusta
- 3) Rajakivi
- 4) Rajakivi
- 5) Rajakivi

- A) Kohdalla kasvanut ruusua, ei havaittu tarkastusmatkan 2012 yhteydessä
- B) Juhannusruusua
- C) Viinimarjapensas
- D) Ruusua

- Lehtipuu
- ⋈ Kuusi
- Kivilaatta
- Kivipenkki
- Kiviraunio

6.1. Viinamäen hautausmaa

Nimi	Viinamäen hautausmaa
Ajoitus ja tyyppi	1880-1907, puistoksi 1930-luvulla
Kunta	Lieto
Muinaisjäännöstunnus	-
Koordinaatit	P: 6719963 (ykj) I: 3250994 (ykj)
Tutkimushistoria	-
Löydöt	-

Kuvaus Nykyisen Viinamäen hautausmaan muodostaa huomattavasti alkuperäistä pienempi, suorakaiteen mallinen alue. Sitä rajaa tiheä kuusiaita, joka tiedetään istutetun aluetta puistoksi muutettaessa 1930-luvulla. Keskellä alueen eteläpuoleista laitaa sijaitsee valurautaportti, joka ilmeisesti maan liikkumisen vuoksi on sen verran kääntynyt, ettei sitä ole mahdollista sulkea. Portista katsoen kohtisuoraan hautausmaan takalaitaa kohti kulkee kivilaaosta muodostettu kävelypolku. Polun päässä, hautausmaan takaosassa, sijaitsee suurista lohkokivistä rakennettu kolmen penkin levähdyspaikka.

Hautausmaan läntisessä reunassa kasvaa suorassa rivissä joitakin lehtipuita, joiden itäpuolella, noin hautausmaan keskivaiheilla on kaksi lohkokivistä penkkiä. Nämä penkit olivat vuoden 2013 inventoinnin tarkastusmatkan aikaan romahtaneina maahan. Lisäksi hautausmaalla sijaitsee vielä yksi erillinen kivipenkki alueen luoteiskulmassa. Keskellä kulkevan polun oikealla puolella sijaitsee suurten kuusien muodostama holvi, jonka sisällä on kolmen ja ulkopuolella yhden hautakiven jalustat.

Kuuset on mitä luultavimmin istutettu koristamaan hautoja, jonka jälkeen ne ovat saaneet vapaasti kasvaa hyvin massiivisiksi luonnonmonumenteiksi. Hautausmaan kuusiaidan luona kasvaa useissa kohdissa jäänteitä vanhoista hautojen koristekasveista, muun muassa juhannusruusua. Itäseinustalla kasvaa myös viinimarjapensas, joka voi

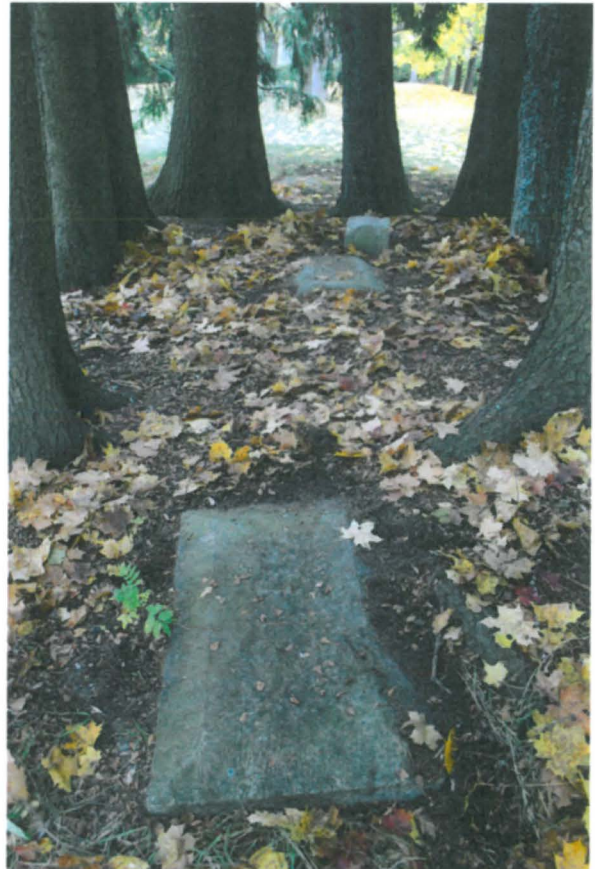
kenties olla peruja aikaisemmasta torppa-asutuksesta. Kasvillisuudesta on tehty vapaamuotoinen kartoitus Nautelankosken museon hautausmaakerroksia suunniteltaessa. Kasvit tunnisti Turun yliopiston kasvimuseon amanuenssi Terttu Lempiäinen. Kasvillisuuskartoituksesta ei tehty kirjallista dokumenttia, mutta suurin osa paikalta havaituista kasveista valokuvattiin Nautelankosken museon valokuvakokoelmaan.

Kuva 13. Viinamäen hautausmaalla sijaitsee joitakin suurista lohkokivistä rakennettuja penkkejä, joilla hautausmaalla kävijät voivat hiljentyä. Kuva vuosien 2005-2011 väliltä. (Kuva: NKM/va/11862)

Kuva 14. Hautausmaan keskivaiheilla sijaitsee suuri kuusikko, jonka sisällä on kolme haudan jalustakiveä. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8616)

Kuva 15. Kaksi kuusikon sisällä olevaa hautakiven jalustaa ovat suuria ja yksi pienempi. Kyseessä on mahdollisesti entinen sukhauta, sillä haudalle istutetut puut viittaavat suureen hautakokonaisuuteen. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8618)

Kuvat 16-18. Viinamäen
hautausmaan kasvillisuutta vuonna
2007: vasemmalla ylhäällä punainen
viinimarja, oikealla ylhäällä
ruusupensas ja vasemmalla alhaalla
juhannusruusu.
(Kuvat: NKM/va/9301,
NKM/va/9304, NKM/va/9311).

6.2. Kalusto- ja leikkaushuoneen raunio

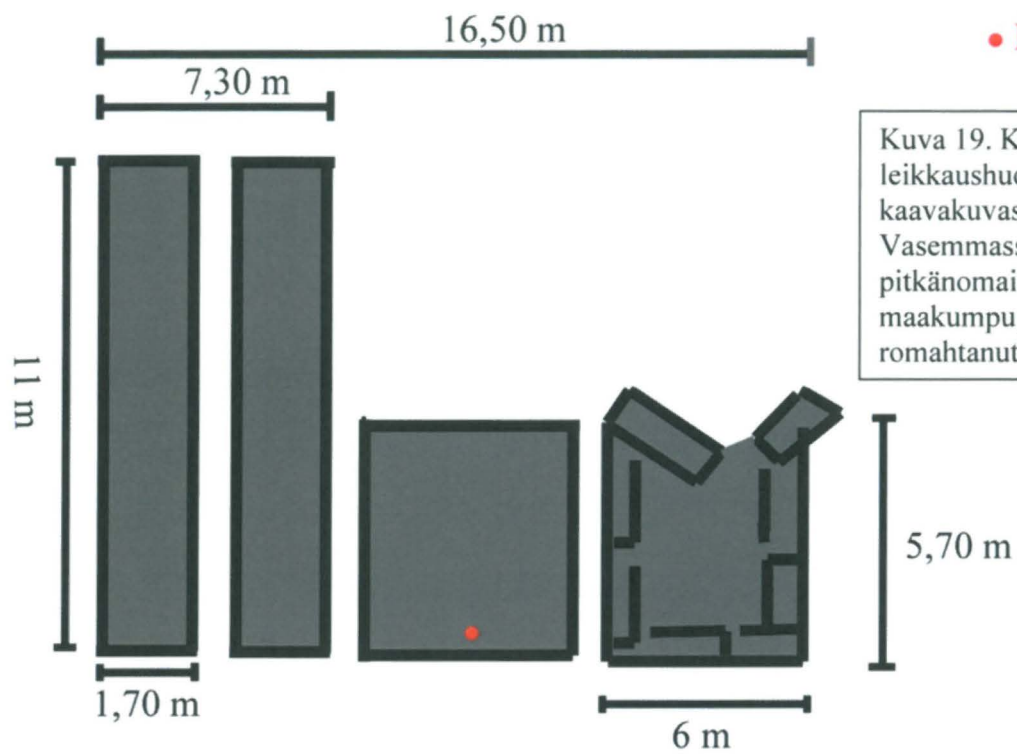
Nimi	Kalusto- ja leikkaushuoneen raunio
Ajoitus ja tyyppi	1880 (-n.1913?)
Kunta	Lieto
Muinaisjäännöstunnus	-
Koordinaatit	P: 6719921 (ykj) I: 3251030 (ykj)
Tutkimushistoria	-
Löydöt	-

Kuvaus Viinamäen hautausmaan kalusto- ja leikkaushuoneen raunio sijaitsee nykyisen hautausmaaksi rajatun puistoalueen välittömässä läheisyydessä, sen kaakkoisnurkassa. Rakennus on aikoinaan ollut keskellä hautausmaaksi lohkotun tontin etelälaitaa, mutta hautausmaana käytettyä ja käyttämättä jäänyttä aluetta myöhemmin eroteltaessa se on jäänyt säilyneen hautausmaa-alueen ulkopuolelle. Raunion länsisivustan vieritse kulkee Viinamäen hautausmaata rajaava tiheä kuusiaita.

Alkuperäinen kalusto- ja leikkaushuone on sisältänyt kolme eri tilaa: ruumiiden avauksiin ja säilyttämiseen käytetyn leikkaushuoneen, haudankaivussa käytettyjen välineiden säilyttämiseen käytetyn kalustohuoneen sekä näiden välillä sijainneen läpikäytävän, jonka funktio oli nimensä mukaisesti toimia rakennuksen läpi kuljettavana käytävänä. Kirkonkokousten pöytäkirjoissa on suunnitteluvaiheesta säilynyt joitakin tietoja rakennuksesta, mutta tarkempia rakennuspiirustuksia ei seurakunnan arkistosta vastaavan henkilön ollessa poissa voitu inventointityön ohella tavoittaa. Kirkonkokouksessa todetun mukaisesti kalusto- ja leikkaushuoneen toinen sivu olisi ollut yhdeksän sylvä ja toinen kolme sylvä leveä. Sivujen pituudesta puhutaan myös yhtä leveinä, joka hieman hämää tutkimusta, mutta kyseessä saattaa olla rakennuksen malliin liittyvä tekijä. Toisin sanoen, alkuperäinen rakennus on voinut olla L-kirjaimen mallinen, jolloin sen sivujen pituudet ovat olleet vaihtelevia. Säilyneen kivijalan perusteella

toinen huoneista vaikuttaisi olevan kapea, 11 metriä pitkä tila, joka kulkee pohjois-etelä -suuntaisesti. Toinen huoneista puolestaan on neliön mallinen ja läpikäytävän kokoinen. Jälkimmäiset sijaitsevat rakennuksen etelälaidassa länsi-itä -suuntaisesti. Mikäli huoneiden koosta voi tehdä tulkintoja, on luultavaa, että niistä lännenpuoleinen on ollut leikkaus- ja idänpuoleinen kalustohuone. Tulkinta perustuu leikkaus- ja ruumiinpukemisoperaatioissa tarvittavaan tilaan, jota lännenpuoleisessa huoneessa on ollut runsaammin. Idänpuoleinen huone näyttäisi olleen hyvin pieni, joskin juuri sopiva ruumisparien, lapioiden, hautalankkujen ja muiden tarvikkeiden säilyttämiseen.

Maastossa tehdyissä tarkastuksissa Viinamäen hautausmaan kalusto- ja leikkaushuoneen raunion kunto tarkastettiin ja todettiin heikkeneväksi. Osa suurista kivijalan lohkotuista kivistä on romahtanut paikoiltaan maahan. Rauniolla kasvaa useita puita, joiden juuristot tunkeutuvat raunion kivien väliin ja aiheuttavat jatkuvan romahdusvaaran. Raunio on suurilta osin peittynyt mullan ja karikkeen alle ja sen täsmällinen dokumentointi muinaisjäännökseen kajoamatta on haastavaa. Säilymisen varmistamiseksi alueelle olisi hyvä tehdä arkeologinen hoitosuunnitelma, jonka avulla kasvillisuutta ja puustoa voitaisiin ohjata kasvamaan kulttuuriperintöä vaarantamatta. Hoitosuunnitelman yhteydessä tulisi harkita raunion esille ottamista ja kunnostamista arkeologisin kaivauksin, sekä tieteellisen opaskyltin pystyttämistä, jotta kohteen luonnetta voitaisiin valaista paikalla kävijöille. Tässä yhteydessä olisi hyvä pohtia lietolaisen turismin merkitystä kohteelle, sillä kyseessä on paikkakunnan kirkollisesta historiasta kertova, kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde.

• Rajakivi 2

Kuva 19. Kalusto- ja leikkaushuoneen raunio mittoineen kaavakuvassa (ei mittakaavassa). Vasemmassa reunassa kaksi pitkänomaista rauniota, keskellä maakumpu ja oikealla osittain romahtanut raunio.

Kuva 20. Kalusto- ja leikkaushuoneen raunio on joistakin kohdista romahtanut ja sen päällä kasvaa runsaasti puita. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8598)

Kuva 21. Raunion täsmällinen dokumentointi puustoa poistamatta on haastavaa ellei jopa mahdotonta. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8605)

Kuva 22. Kivijalan rakenteisiin on kertynyt runsaasti kariketta ja osa raunion läpi kasvavista puista on hyvinkin suuria. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8608)

Kuva 23. Raunion keskellä on neliönmallinen maakumpare, jonka konteksti on epäselvä. Mahdollisesti kyse voi olla purkujätteen muodostamasta kasaumasta. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8610)

7. Vuoden 2013 inventoinnissa havaitut uudet kohteet

7.1. Torpan raunio

Nimi	Torpan raunio
Ajoitus ja tyyppi	n. 1800-luku
Kunta	Lieto
Muinaisjäännöstunnus	-
Koordinaatit	P: 6719986 (ykJ) I: 3251051 (ykJ)
Tutkimushistoria	-
Löydöt	-

Kuvaus Mahdollinen torpan raunio on havaittavissa Viinamäen hautausmaahan kuuluvan joutomaan itäisellä sivulla. Raunio on röykkiönomainen kivilatomus, jossa osasta kiviä on havaittavissa porausjälkiä. Sen leveys on 5,30 metriä ja pituus 6,10 metriä. Raunion kaakkoispuolella kulkee ulkoilukäytössä oleva vanha tienpohja, jonka toisella puolella sijaitsee omakotitalotontteja. Raunio on peittynyt alueella voimakkaasti kasvavaan heinäkavillisuuteen. Lähellä asuva paikkakuntalainen arvioi kentällä haastateltaessa, etteivät raunion kivet ja maakumpareet välttämättä ole alkuperäisellä paikallaan. Niiden sijainti ei kuitenkaan luultavasti ole muuttunut kovin paljon alkuperäisestä, sillä kivien kuljettaminen pitkän matkan päähän on tuskin ollut tarkoituksellista, kun maa-aluetta ei ole käytetty.

Kivilatomuksen pohjoispuolella, noin viiden metrin etäisyydellä, sijaitsee maakumpare, jonka funktio jäi inventoinnissa epäselväksi. Sijaintinsa puolesta sen on mahdollista liittyä torpan asutukseen tai se on voinut muodostua torppaa purettaessa. Kumpareen syntyyn on myös voinut vaikuttaa viereinen omakotitaloasutus.

Edellisestä joitakin metrejä pohjoiseen havaittiin inventoinnissa puolikuun muotoinen maansekainen kivimuodostelma, jonka funktiota ei

myöskään kyetty ilman koekaivauksia selvittämään. Kyseessä voi kuitenkin olla vanha puutarhan tukirakennelma tai kukkapenkin perustus. Muodostelman pituus on 3,70 metriä ja rengasmaisen osan leveys 1,60 metriä.

Kuva 24. Torpan raunio. 18.5.2013. (Kuva: Helga Lähdemäki)

Kuva 25. Torpan raunio kuvattuna idästä, kävelytien suunnalta. Taustalla kuvan keskellä metsikkö, jossa kalustuhuoneen raunio sijaitsee. 18.5.2013. (Kuva: Helga Lähdemäki)

7.2. Hautakiven jalusta

Nimi	Hautakiven jalusta
Ajoitus ja tyyppi	1880-1907
Kunta	Lieto
Muinaisjäänöstunnus	-
Koordinaatit	P: 6719915 (ykj) I: 3251020 (ykj)
Tutkimushistoria	-
Löydöt	-

Kuvaus Hautakiven jalusta muodostuu nelikulmaisesta jalustasta, sekä siihen upotetusta autaristin katkelmasta. Jalusta sijaitsee ojassa nykyisen Viinamäen hautausmaan ulkopuolella, aivan kalustuhuoneen raunion lounaiskulmassa. Kivi on osin painunut pehmeään maahan ja sen pinnat ovat voimakkaasti sammaloituneet.

Kuva 26. Hautakiven jalusta raunion lounaiskulmassa. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8620)

Kuva 27. Lähikuva hautakiven
jalustan metallikatkelmasta.
12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8621)

7.3. Rajakivi 1

Nimi	Rajakivi 1
Ajoitus ja tyyppi	1880-luku
Kunta	Lieto
Muinaisjäännöstunnus	-
Koordinaatit	P: 6719918 (ykj) I: 3251011 (ykj)
Tutkimushistoria	-
Löydöt	-

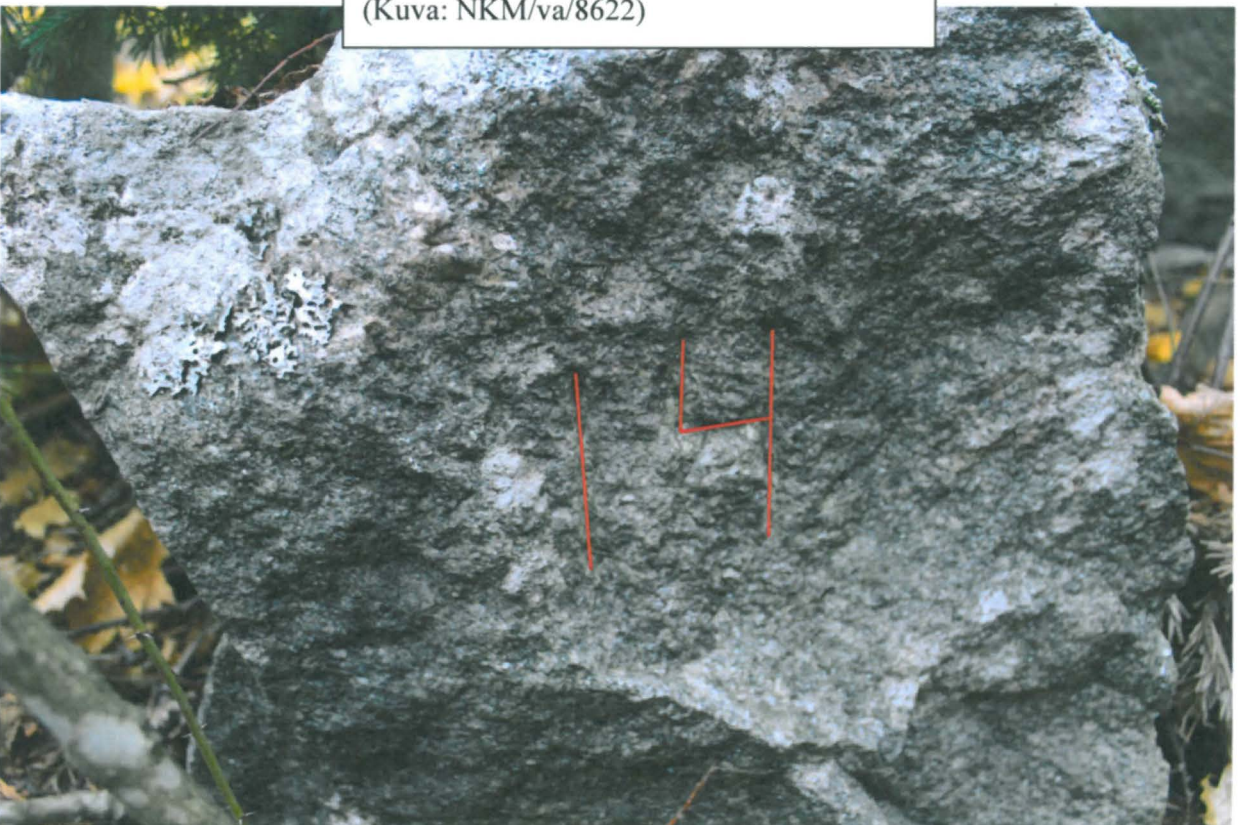
Kuvaus Rajakivi sijaitsee nykyisen Viinamäen hautausmaan kaakkois- ja kalustohuoneen raunion lounaiskulmassa, aivan hautausmaa-aluetta rajaavan kuusiaidan tuntumassa. Sen yhdelle sivulle on hakattu numero ”14”. Kiven muoto on rajakiveksi melko rosainen, eikä sen sivuja ole viimeistelty kuten rajakivillä yleensä.

Kuva 28. Hautausmaan kulmassa sijaitsevaa rajakiveä on vaikea havaita muun raunion ja kuusiaidan joukosta. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8623)

Kuvat 29 ja 30. Rosoiseen kiveen on yhdelle sivulle kaiverrettu numero 14. 12.10.2012.
(Kuva: NKM/va/8622)

7.4. Rajakivi 2

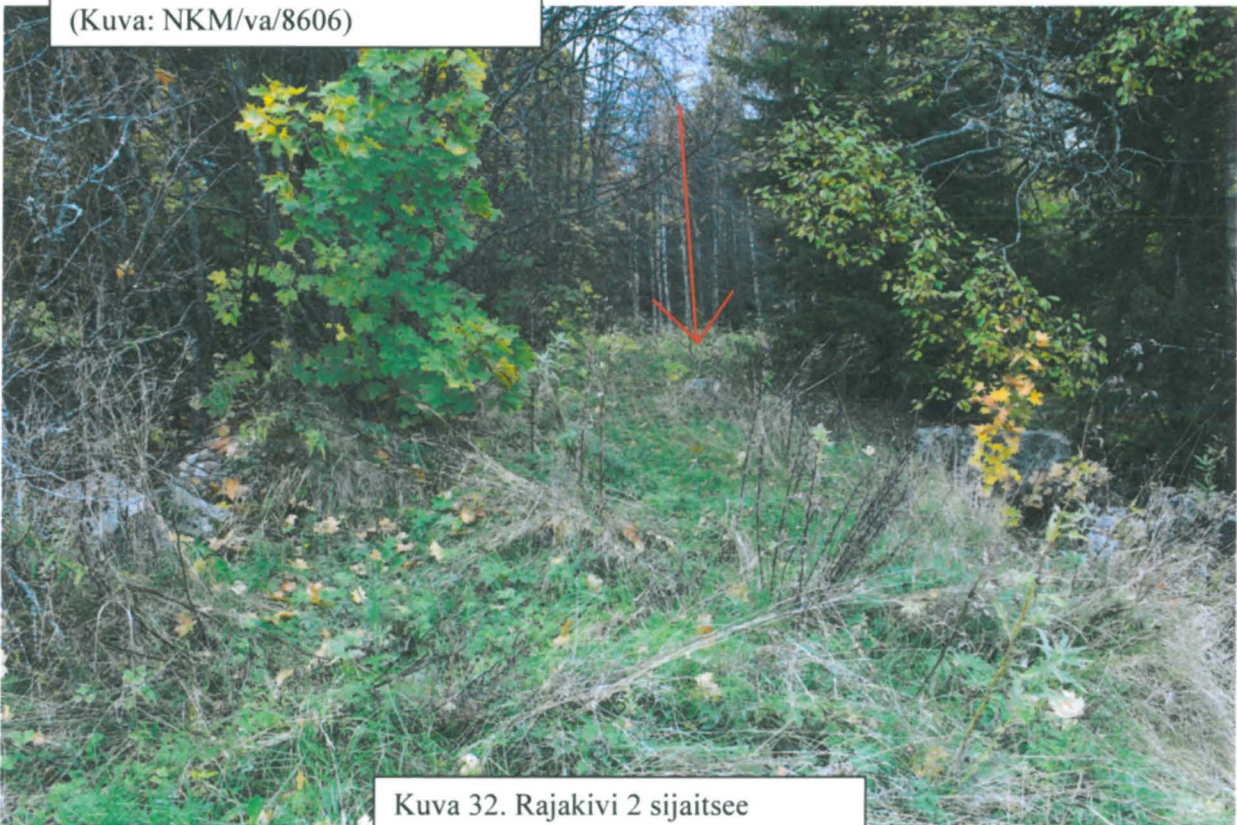
Nimi	Rajakivi 2
Ajoitus ja tyyppi	1880-luku
Kunta	Lieto
Muinaisjäännöstunnus	-
Koordinaatit	P: 6719921 (ykj) I: 3251030 (ykj)
Tutkimushistoria	-
Löydöt	-

Kuvaus Rajakiven malli on matala ja leveä, eikä sitä ole viimeistelty tasaiseksi. Kyse onkin luultavimmin luonnonkivestä, johon on merkitty numero tonttia lohkottaessa. Leveälle tasaiselle sivulle on kaiverrettu numero 29. Kiven pinta on voimakkaasti sammaloitunut, mutta numerot ovat selvästi havaittavissa.

Rajakivi sijaitsee keskellä alkuperäisen hautausmaa-alueen etelälaitaa. Se on kalustohuoneen raunion oletetun läpikäytävän kohdalla, raunion ulkosivulla. Kiven sijainti on mielenkiintoinen, sillä mikäli se on yhä alkuperäisellä paikallaan, on se ilmeisesti tontin lohkomisen jälkeen jäänyt rakennetun kalusto- ja leikkaushuonerakennuksen alle. Sijainti on myös epäilyttävän lähellä toista rajakiveä, joka puolestaan sijaitsee selvästi tontin kulmassa. Kiven numeron 29 sijoittuminen numeroiden 14 ja 24 välille vaikuttaa epäilyttävältä. Onkin mahdollista, että rajakivi 2 on jossakin vaiheessa siirtynyt alkuperäiseltä sijainniltaan, jonka jälkeen se on asetettu nykyiselle paikalleen, tai ettei kyse ole lainkaan hautausmaa-alueen rajoihin liittyvästä merkinnästä. Edelliseen viittaisi myös se, että kivi sijaitsee maakumpareella, joka on mahdollisesti muodostunut rakennuksen purkamisen yhteydessä paikalle jääneestä maa-aineksesta.

Kuva 31. Rajakiven malli on rosainen ja sen yhdelle sivulle on kaiverrettu numero 29. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8606)

Kuva 32. Rajakivi 2 sijaitsee kalustohuoneen raunion etelälaidalla, keskellä entiseksi läpikäytäväksi tulkittua aluetta. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8603)

7.5. Rajakivi 3

Nimi	Rajakivi 3
Ajoitus ja tyyppi	1880-luku?
Kunta	Lieto
Muinaisjäännöstunnus	-
Koordinaatit	P: 6719933 (ykj) I: 3251064 (ykj)
Tutkimushistoria	-
Löydöt	-
Kuvaus	<p>Rajakivi sijaitsee alkuperäisen hautausmaa-alueen kaakkoiskulmassa, nykyisen joutomaan ja pihatien välissä. Sen yhdelle sivulle on kaiverrettu numero 24. Alueen kolmesta rajakivestä tämä on selvästi tarkimmin muotoiltu ja onkin mahdollista, että se on tehty eri aikaan kuin kaksi aikaisemmin esiteltyä rajakiveä. Kiven sijainti voisi kuitenkin viitata vanhan Viinamäen hautausmaa-alueen rajojen merkitsemiseen. Kivi saattaa olla sijoitettu ilmaisemaan niitä rajoja, jotka määriteltiin annettaessa käyttämättä jäänyt hautausmaa-alue vuokralle 1900-luvun alkuvuosikymmenillä. Kohde itse lienee kuitenkin tätä aikaa nuorempi.</p> <p>Kiven itäpuolitse kulkee vähän käytetty, ruohottunut polku. Se on mahdollisesti muodostunut 1800-luvun torppaan kuljettaessa. Polku lienee sama kulkuväylä, joka on merkitty vuoden 1880 karttaan torpan vieritse metsäalueelle johtavana tienä. Vuonna 2013 polku oli ulkoilijoiden aktiivisesti käyttämä kulkureitti.</p>

Kuva 33. Rajakivi 3 sijaitsee aivan nykyisen joutomaa-alueen reunassa. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8629)

Kuva 34. Rajakiven yhdelle sivulle on kaiverrettu numero 24. Taustalla valokuvan oikeassa yläkulmassa siintää Viinamäen hautausmaa. 12.10.2012. (Kuva: NKM/va/8630)

Liite 1. Lieto Viinamäki. Kasvimakrofossiilitutkimus 2013. Noora Savunen.

Lieto Viinamäki
Kasvimakrofossiilitutkimus 2013

Noora Savunen
Arkeologian pääaineopiskelija
Helsingin yliopisto

Johdanto

Tässä raportissa käsitellään Liedon Viinamäen vuoden 2013 inventoinnissa otettuja makrofossiilinäytteitä. Inventoinnin suoritti Nautelankosken museon tutkija, arkeologi Helga Lähdemäki, joka yhdessä fil. yo Noora Savusen kanssa otti maanäytteet. Maanäytteitä tutkittiin kolme kappaletta. Ensisijaisesti näytteistä etsittiin humalaa (*Humulus lupulus*), jota ei löytynyt.

Maanäytteiden tutkiminen

Maanäytteet kellutettiin ja analysoitiin Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen laboratoriossa. Näytteiden yksi ja kaksi volyyymi oli ennen kellutusta 0,5 l sekä näytteen kolme 0,6 l. Kaikki kolme näytettä kellutettiin ja seulottiin 0,5 ml seulalla. Lisäksi näytteet kaksi ja kolme vesiseulottiin 1,5 ml seulalla. Kellutetun aineksen määrä oli näytteessä yksi 40 ml, näytteessä kaksi 70 ml ja näytteessä kolme 20 ml. Kellutetusta aineksesta eroteltiin stereomikroskooppia apuna käyttäen kasvijäänteet muusta aineksesta. Kellutetusta aineksesta havainnoitiin puuhiilen määrä käyttäen asteikkoa 0-3. Asteikko kertoo puuhiilen osuudesta näytteessä niin, että 1 tarkoittaa muutamaa kappaletta ja 3 näytteen koostuvan miltei kokonaan puuhiilestä. Samalla asteikolla havainnoitiin myös hyönteisten sekä sklerootioiden (sienten rihmastopahkojen) määrä. Kellutettujen näytteiden yksi ja kaksi joukossa oli paljon hiekkaa, sekä näytteessä yksi madon munia. Vesiseulotun aineksen määrä oli näytteissä kaksi ja kolme 30 ml. Vesiseulottuja näytteitä tarkasteltiin paljaalla silmällä, mutta niistä ei löytynyt makrofossiileja.

Makrofossiilit tunnistettiin kirjallisuuden (Cappers et al. 2006) avulla. Analyysin teki fil. yo Noora Savunen FM Santeri Vanhasen opastuksella. Vanhanen tunnisti kasvijäänteet ja makrofossiilianalyysin opiskelua aloitteleva Savunen käsitteli (kellutus sekä kasvijäänteiden erottelu muun orgaanisen aineksen joukosta) näytteet. Makrofossiileita löytyi yhteensä 79 kappaletta, joista yksi oli hiiltynyt ja loput hiiltymättömiä jäänteitä. Osa tunnistettiin lajin ja osa suvun tai heimon tasolle. Ajan puutteen vuoksi heimon ja suvun tasolle tunnistettuja jäänteitä ei ehditty vertaamaan Helsingin yliopiston kasvitieteellisen museon kokoelmiin, siksi ne jäivät tunnistamatta lajin tasolle. Kaikki kasvijäänteet tunnistettiin siemeniksi.

Näyte 1

Hiiltymättömät makrofossiilit

Heinät (Poaceae) 1 kappale, jauhosavikka (*Chenopodium album*) 1 kappale, kiertotatar (*Fallopia convolvulus*) 1 kappale, hies-/rauduskoivu (*Betula pubescens/pendula*) 2 kappaletta, pelto-/kirjo-

/karheapillike (*Galeopsis bifida/speciosa/tetrahit*) 1 kappale, ohdakkeet/karhiaiset (*Cirsium/Carduus sp.*) 1 kappale, rönsyleinikki (*Ranunculus repens*) 20 kappaletta.

Sklerootioiden määrä 1, hiilen määrä 1 ja hyönteisten määrä 0.

Näyte 2

Hiiltyneet makrofossiilit

Mahdollinen niittyhumala (cf. *Prunella vulgaris*) 1 kappale.

Hiiltymättömät makrofossiilit

Jauhosavikka (*Chenopodium album*) 1 kappale, kiertotatar (*Fallopia convolvulus*) 2 kappaletta, hies-/rauduskoivu (*Betula pubescens/pendula*) 1 kappale, leinikit (*Ranunculus sp.*) 1 kappale, vadelma (*Rubus idaeus*) 16 kappaletta.

Sklerootioiden määrä 1, hiilen määrä 1 ja hyönteisten määrä 0.

Näyte 3

Hiiltymättömät makrofossiilit

Huulikukkaiskasvit (Lamiaceae) 2 kappaletta, jauhosavikka (*Chenopodium album*) 6 kappaletta, kiertotatar (*Fallopia convolvulus*) 14 kappaletta, koiranputki (*Anthriscus sylvestris*) 1 kappale, koivut (*Betula pubescens/pendula*) 4 kappaletta, leinikit (*Ranunculus sp.*) 2 kappaletta.

Sklerootioiden määrä 1, hiilen määrä 0 ja hyönteisten määrä 2.

Lopuksi

Ottaen huomioon, että alueella ei ole suoritettu kaivauksia eikä tehty radiohiiliajoitusta, ei kasvijäänteiden ajoituksesta voi olla varmuutta. Ei tiedetä liittyvätkö hiiltymättömät jäänteet kohteen käyttöajankohtaan. Hiiltynyt jäännös liittyy kohteen käyttövaiheeseen.